

DE GROENE MARKT

OO3802 Grote Markt Sint-Niklaas - Team 3: ALS_O

ARTGINEERING

L A M A
Landscape
Manifesto

SWECO

DANIEL OST

I. Intro en samenvatting

Een onbebouwd plein voor de bevolking

In 1248 schonk gravin Margaretha van Constantinopel grond aan de parochie op voorwaarde dat deze eeuwig onbebouwd en door de gehele bevolking gebruikt kon blijven worden. Het werd de Grote Markt van Sint-Niklaas. Tot de dag van vandaag is het een collectieve open ruimte. Het is het grootste marktplaats van België met haar oppervlakte van vier hectare, een ruimte van een dergelijke maat in een binnenstad is een uitzonderlijke kans. Ter vergelijking; de Dam in Amsterdam is ongeveer anderhalve hectare groot. Het is daarmee een unieke open ruimte in een binnenstedelijk gebied. Het plein onderging door de eeuwen heen verschillende metamorfoses. Zo werd het gebruikt als bleekveld, drinkplaats voor paarden, voor bluswateropslag en drinkwatervoorziening tot evenementen- en handelsplein. Het plein is vandaag vooral gekend voor haar eeuwenoude donderdagmarkt, Vredefeesten, kermis en tal van andere evenementen. Het gebruik en de inrichting van het plein was en is altijd een reflectie van de maatschappelijke context en ontwikkelingsfase waarin de stad zich bevindt. Het plein is voor de stad meer dan zomaar een plein, het is het kloppend hart, de ademruimte waaraan de stad zelfs haar logo ontleende.

Een plein dat moeizaam haar plek als verblijfs- en ontmoetingsplaats terugvindt

In de ruim 770 jaar dat deze centrale open ruimte het hart en de ontmoetingsplaats vormt van-en-voor de Sint-Niklazenaren, had de auto de laatste 60 jaar een sterke invloed op het gebruik. In 2005 maakte de stad een moedig en vooruitstrevend besluit door het plein grotendeels terug te geven aan de voetganger door de bouw van een ondergrondse parking. Toch liggen er nog opgaven voor de markt.

Vanuit de wensen van de Sint-Niklazenaren komt het vergroenen van de markt steeds weer naar voren, dat in een stedelijke context en in combinatie met een ondergrondse parking met drainagesysteem een uitdaging is. Hoe de markt haar plaats als ontmoetings- en verblijfsplek terug kan innemen, zonder barrières tussen de horeca- en handelsplinten en de centrale open ruimte, is daarnaast een belangrijke opgave. De sleutel ligt hierbij grotendeels in het herdenken van de mobiliteit. Om de markt nog sterker in de stedelijke context te verankeren, en tegelijkertijd aangenamer voor verblijf te maken, zoeken we in dit wedstrijdontwerp naar slimme en integrale langetermijnoplossingen.

Toekomstopgave: Leefbare en gezonde steden van de toekomst

Hoewel de heraanleg van de markt in 2005 vooruitstrevend was, veranderende het maatschappelijk kader en toekomstbeeld opnieuw. Het besef groeit dat we anders met onze leefomgeving om moeten gaan, dat onze directe leefomgeving kwalitatief, groen en op mensenmaat moet zijn. De huidige coronacrisis benadrukt het belang van de nabijheid van een kwalitatieve en groene publieke ruimte nog eens. Daarnaast geeft deze periode een doorkijkje naar hoe groot de positieve impact van minder auto's in de stad kan zijn. Tegelijkertijd zijn meer fietsers een uitdaging voor de inrichting. Het besef groeit dat de modal shift en het STOP-principe de standaard zou moeten zijn om steden leefbaar en gezond te houden. Parkeervoorzieningen voor de auto in het centrum staan daarmee opnieuw ter discussie, hoewel de bereikbaarheid van de handel natuurlijk buiten kijf staat.

Met het doordenken van slimme mobiliteitsoplossingen werken we barrières tussen de rand en het centrale deel van het plein weg. Dit vergroot niet enkel de verblijfskwaliteit, ook de handelseconomie krijgt hierdoor een impuls. De ruimte wordt teruggegeven aan de voetganger, de handelaar, de Sint-Niklazenaren. We maken daarnaast een betere wisselwerking tussen de markt en haar ruimere context zoals de Stationsstraat, Houtbriel, Sint-Nicolaasplein, en het plein van Onze-Lieve-Vrouwkerk. Hierdoor wordt de markt sterker verankert in het netwerk van de publieke ruimte.

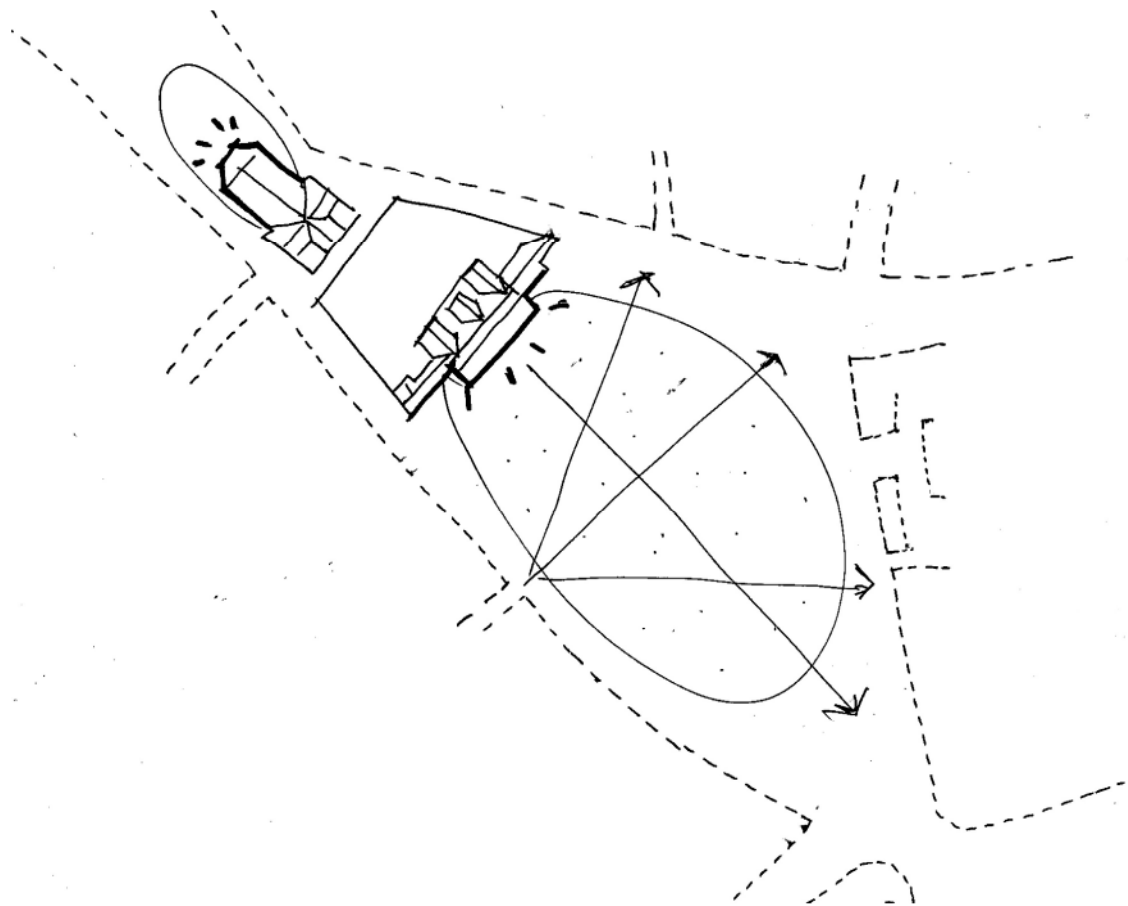
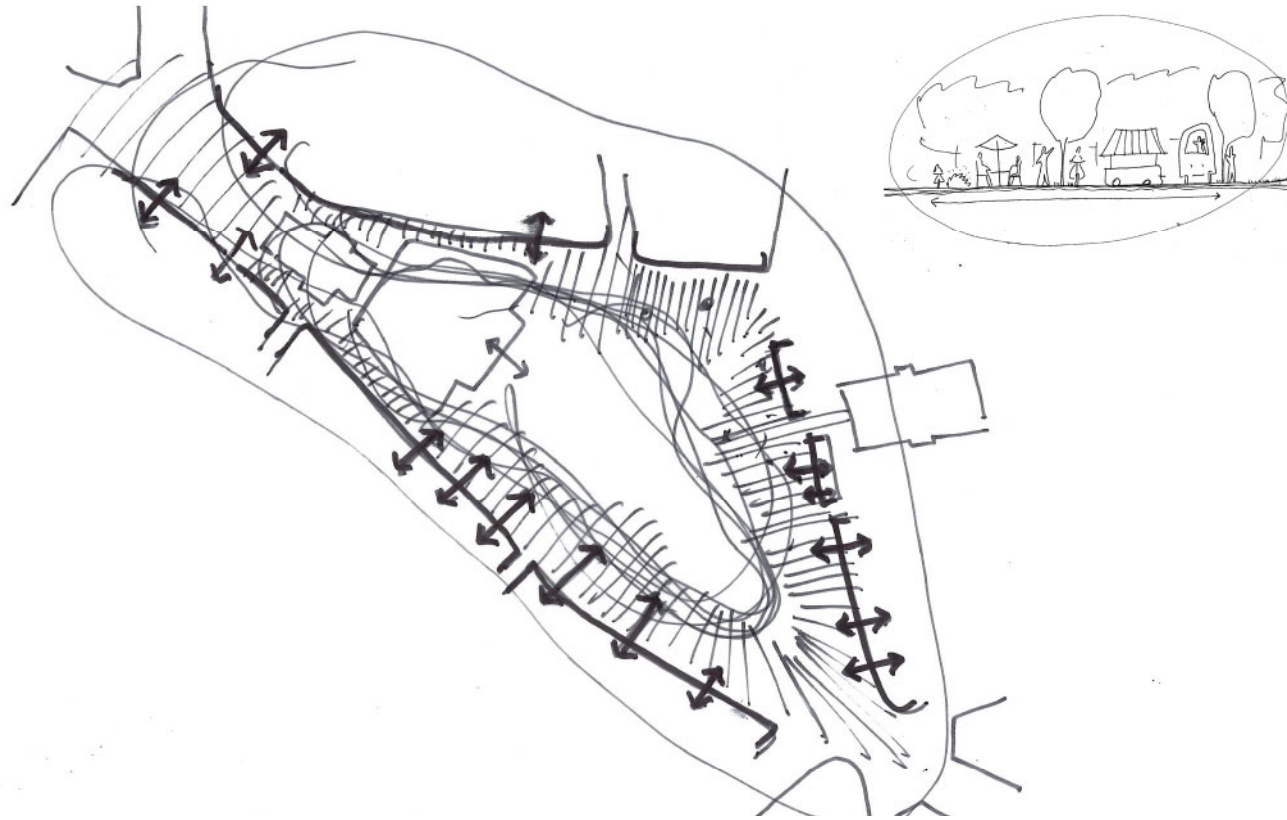
Naast duurzame mobiliteit is de klimaatsverandering een belangrijk en urgent thema geworden. Vooral het hitte eiland effect in steden en de veranderende neerslagamplitude zijn belangrijke uitdagingen voor de toekomst. Sint-Niklaas heeft hier ook mee te maken. Een studie naar het hitte eiland effect in Vlaamse steden laat zien dat Sint-Niklaas overdag al sterk te maken heeft met opwarming (5e plaats van in totaal 19 Vlaamse steden). Daarnaast is meer piekberging nodig om overbelasting op het riool tijdens hevige regenval te voorkomen en is het vasthouden en opslaan van water om de steeds vaker voorkomende droge periodes door te komen van belang. Er wordt immers 52% minder neerslag in de zomer verwacht tegen 2100. Het aantal hittegolfdagen zal in 2100 ongeveer 12 keer hoger liggen dan nu.

Het ontharden en vergroenen van steden blijkt één van de beste remedies tegen het hitte eiland effect en wordt

gezien als een belangrijke factor om steden leefbaar en gezond te houden. Vanuit de stad en haar bewoners blijkt meer groen op de markt ook een belangrijke wens te zijn. Vergroenen en ontharden lijkt niet enkel een utopische wens te zijn, het is noodzakelijk om een leefbare stad te kunnen blijven garanderen. Het grootste verharde plein van België kan daarnaast ook het slimste en duurzaamste marktplaats van België worden. Een pionier en voorbeeld van innovatief ruimtegebruik in duurzame toekomststeden!

In het voorliggende wedstrijd ontwerp hebben we getracht een zo treffend en inspirerend, maar ook realistisch antwoord te geven op jullie vragen en de vragen van de Sint-Niklazenaren. Dat het nog onvolkomenheden heeft is vanzelfsprekend, het wedstrijdontwerp is immers niet op een procesmatige en participatieve manier tot stand gekomen. We willen met dit ontwerpvoorstel vooral het ambitieniveau die deze plek verdient naar voorschuiwen. Het vervolgproces is cruciaal om verder, in gezamenlijke dialoog met de verschillende betrokkenen, het project verder te verfijnen en bij te stellen waar nodig is. We staan open voor bezorgdheden van de beleidsmeden, administraties en diverse actoren die betrokken zijn met dit project. Één ding staat vast, als ontwerpteam hebben wij alvast veel goesting om met een open, en constructieve houding een vervolgtraject in te gaan!

"GROENE MARKT"

Als ontwerpteam zijn wij ervan overtuigd dat het maximaal vergroenen van de Grote Markt perfect mogelijk is zonder concessies te hoeven doen aan het intensieve gebruik van de markt. Het voegt daarnaast veel kwaliteit toe aan deze centrale plek in de stad zelf, maar ook aan het leefklimaat van de gehele stad op de lange termijn. En misschien wel het belangrijkste, het geeft de markt zelfs meer gebruiksmogelijkheden en verblijfskwaliteit dan nu het geval is. Het kan van de markt weer een centrale bestemming en ontmoetingsplaats maken waar jong en oud afspreken om hun vrije tijd samen te besteden.

De "GROENE MARKT" zoekt naar structurele langetermijnoplossingen voor de markt van Sint-Niklaas. Het concept tracht verder te gaan dan het oplossen van een aantal quick-wins. Het concept vertrekt vanuit een integraal langetermijnspectief waarbij duurzame mobiliteit, economie, ontmoeten, klimaatsverandering en meer dan één hectare ontharden de basis vormen. Het zoekt oplossingen om een intensief gebruikte stedelijke ruimte opnieuw sterker te verankeren in het stedelijk en sociaal metabolisme. Het hart van Sint-Niklaas vormt de spil in een metabolisme van verschillende groenplekken die samen de stad leefbaar houden op de lange termijn. Een groot groen plein met een groots effect!

"GROENE MARKT" zet in op het substantieel vergroenen van de Grote Markt zodat de vier hectare grote stedelijke ruimte tegelijk plein, maar in de toekomst ook park en tuin wordt. Zonder concessies te doen aan haar intensieve gebruik als podium voor evenementen, de Donderdagmarkt, Vredfeesten, enz.. Maar ook met behoud en respect voor haar ziel; grote schaal, zicht op waardevolle gebouwen, en de hoofdopzet met drie belangrijke verbindingen van rand tot rand

Twee ruimtelijke hoofdeenheden

Een genereuze groene rand

Een groene rand met bomengrid omkadert de markt zo als een kader een kunstwerk omlijst. Deze rand maakt een intense wisselwerking tussen de activiteiten in de rand en het centrale open veld mogelijk. Het introduceert de menselijke maat waardoor de terrassen veel aangename verblijfsplaatsen worden. Daarnaast werkt de rand als klimaatregulator. Het bomengrid organiseert niet enkel de ruimte (infrastructuur en markt), het vormt ook een mooie omkadering van het centrale open gedeelte van de markt.

Infrastructuur wordt op een ontspannen manier opgenomen in deze rand. Tegelijkertijd wordt de ruimteclaim van infrastructuur beperkt door in te zetten op bestemmingsverkeer. Hierdoor ontstaat meer ruimte voor de fietser en voetganger, de winkeliers krijgen meer ruimte om de pleinrand terug te gebruiken en te activeren.

Om barrières weg te werken en de interactie te vergroten tussen de plint van de gebouwen en de centrale ruimte, wordt op cruciale plekken de aanwezige openingen van de ondergrondse parking dichtgemaakt. Hierdoor kunnen meer bomen in de rand geplant worden en ontstaan nieuwe verbindingen voor voetgangers. Uitgangspunt bij de vormgeving en organisatie van de rand is dat infrastructuur en pleinfunctie naadloos in elkaar overvloeien in één doorlopende "vloer".

Het bomenkader is geen uniform grid, het is een gevarieerd en aantrekkelijk arboretum dat sterk reageert op de context van gebouwen, looproutes en historische plekken. Bijvoorbeeld door een opvallende bloeiwijze of herfstkleur, of door zich te openen om een gevel te tonen of een terras zonlicht te geven. De bomenrand speelt daarnaast een belangrijke rol binnen de stadsecologie, en dat is weer goed voor de belevingswaarde.

De centrale open ruimte bestaat uit twee delen, een multifunctioneel en centraal gelegen groen veld en een verbindende groen-blauwe tussenzone. De tussenzone creëert verschillende verblijfsplekken met ieder een eigen karakter, schaal en gebruik. Zij activeert door haar ligging en gebruiksmogelijkheden zowel de bomenrand als het centrale open veld. Het is de ontmoetingsplek, het aangename wandelingetje over de markt en de plek waar natuurbeleving en waterpret samengaan. De plek waar ochtendnevel in de stad te ervaren is. Daarnaast is deze groen-blauwe tussenzone niet enkel aantrekkelijk of esthetisch een meerwaarde, zij is een belangrijke klimaatregulator voor de binnenstad doordat het tegelijkertijd een piekberging, koeling en waterfilter is. Hierdoor komt het water na lange tijd te zijn weggeweest weer terug op de markt in een geheel eigentijdse gedaante.

Het centrale open veld is de ademruimte maar ook het podium van de binnenstad. Een eigentijdse dries. Naast de talloze evenementen die rond het veld georganiseerd worden geeft zij tussen de evenementen door ruimte om samen te komen, te voetballen, te barbecueën of te picknicken. Het is de plek waar je als gezin je handdoeken neerlegt terwijl de kinderen in de fontein of speelvijver verkoeling zoeken op een warme zomerdag.

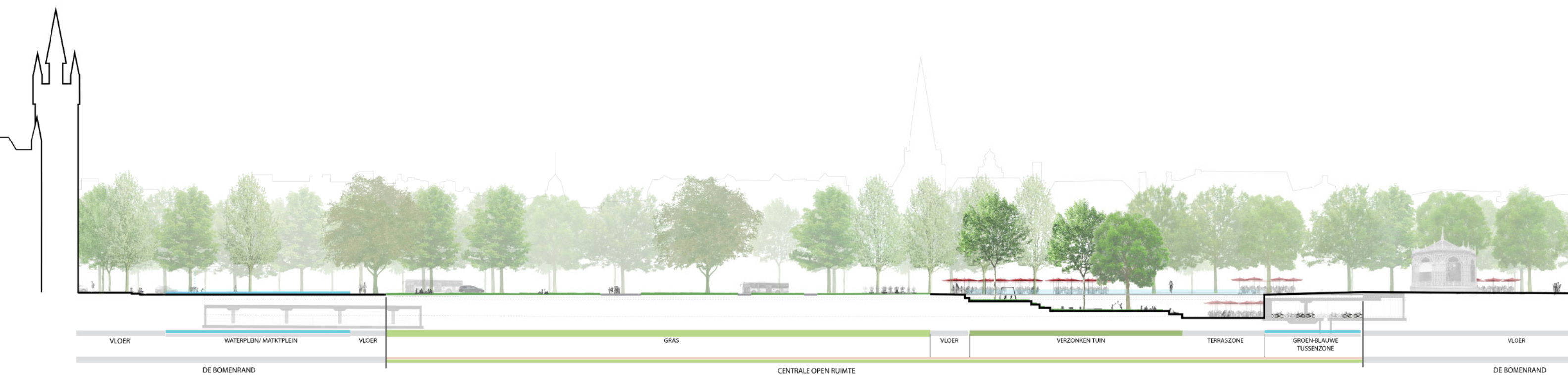
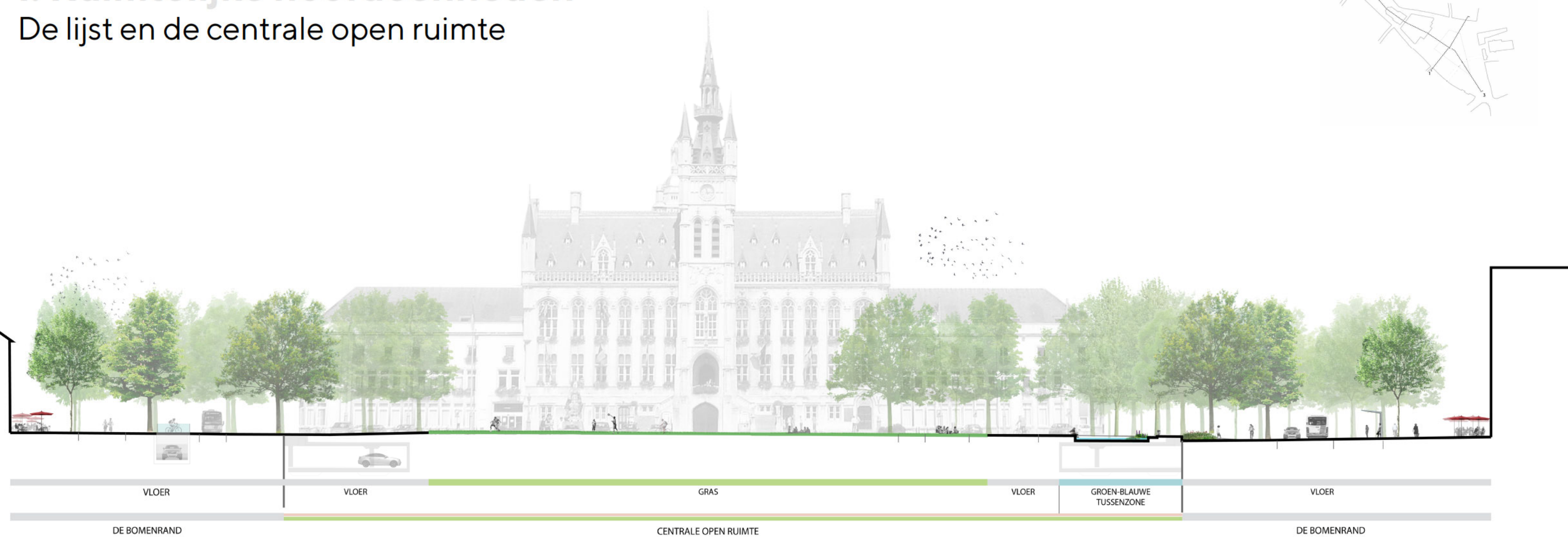
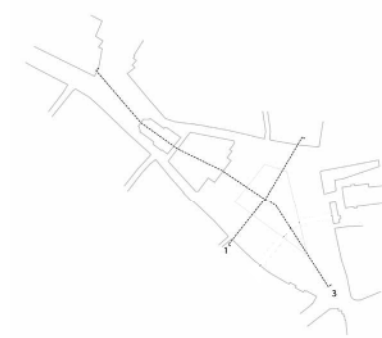
Om zowel visueel als functioneel een verbinding te zoeken tussen de ondergrondse wereld van het parkeergebouw en de bovengrondse markt, zakt het maaiveld van het veld op één plek naar beneden. Hier ontstaat een verrassende "verborgen" en intieme ruimte. Het is de eerste stap in de transformatie van de ondergrondse parking.

Ontwerpplan Een Groene Markt voor Sint-Niklaas

I. Ruimtelijke hoofdeenheden

De lijst en de centrale open ruimte

I. Voortbouwen op het DNA van Sint-Niklaas

Een palimpsest

Een palimpsest voor de Grote Markt

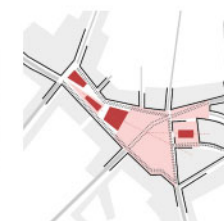
Een dries - een groene weide met watterrand in het hart van de stad

1870 bomenkrans als flaneerzone en een open ruimte in het midden

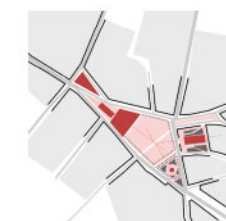
1770

1850

1873

1970

1990

2020

Sint-Niklaas ontstond rond haar marktplaats. Het is het hart, de ziel van deze stad. Iedere periode uit de geschiedenis van de stad had een uitwerking op de markt. Marktplaatsen zijn in die zin een spiegel van een maatschappij, van een bepaalde denkwijze of periode. Van de dries als common wat het marktplaats oorspronkelijk was, via het openbreken van de pleinranden naar de stationsstraat/buurt en later naar de Parklaan. Tot de verfijnde bomenrand en parterres met de kiosk. En de stap voor het ondergronds brengen van de auto.

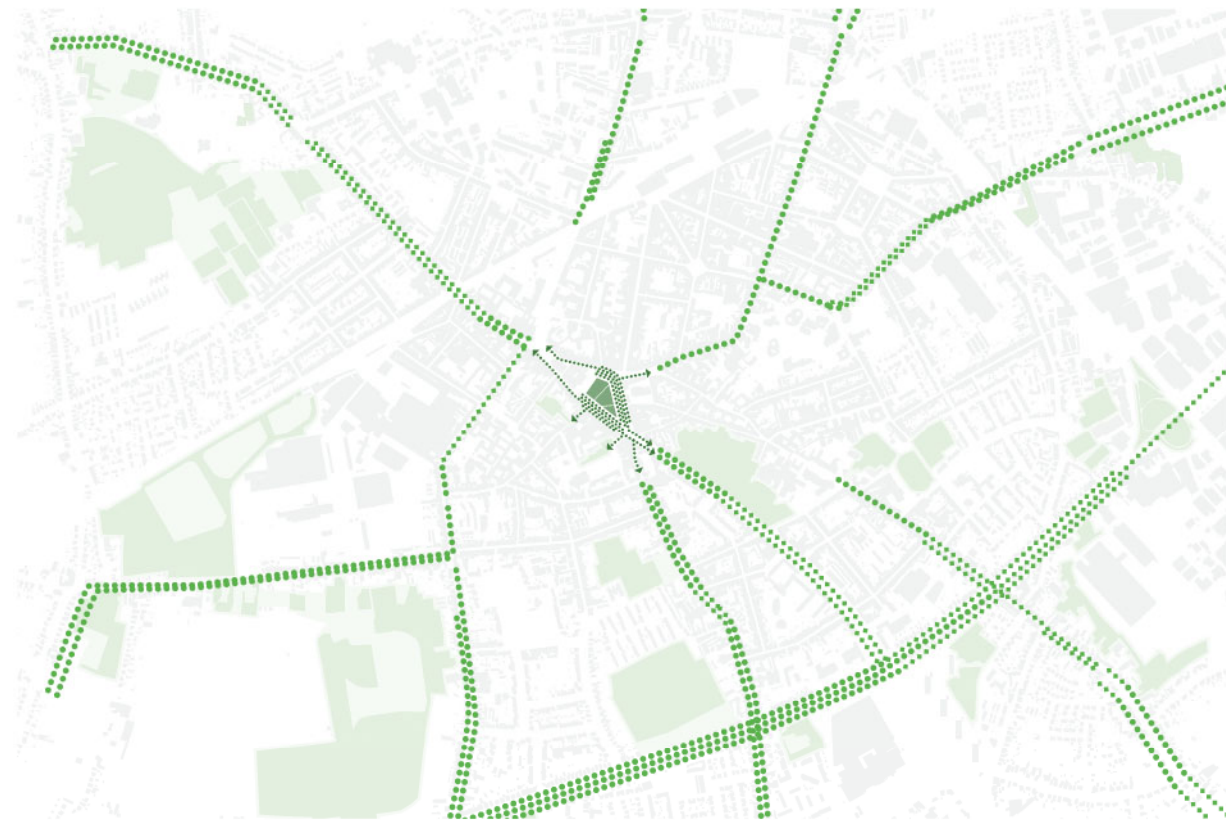
Het wedstrijdontwerp "GROENE MARKT" is een logische nieuwe stap voor de markt in de huidige maatschappelijke context. Het is een reflectie op eigentijdse thema's met respect voor de historische gelaagdheid van de plek. Een palimpsest als het ware.

Zo bepaalden veel van de voorgestelde elementen uit het ontwerp ooit eerder de identiteit van deze plek. Het grasveld vormde samen met haar watterrand en bomenrand ooit de hoofdopzet van de dries. De hoofdopzet van de paden in het wedstrijdontwerp zijn de behouden historische hoofdwegen. Het bomengrid reageert met respect op de historische gebouwen rond de markt door zich te openen om de historische gevels te tonen. De kiosk krijgt zijn plaats op de markt in een lommerlijke bomenrand weer terug.

Ook recentere tijdslagen worden geïntegreerd in het ontwerp, zo krijgen de luifels van de voetgangersoversteek een tweede leven als langgerekte overkapping waar evenementen, samenkomsten of de markt onder gehouden kunnen worden. De kunstwerken krijgen een waardige setting. De ondergrondse parking krijgt een nieuwe betekenis door extra programma zoals een fietsenstalling, cafe of workshopruimte toe te voegen, en nadrukkelijker een relatie met de bovengrond te zoeken.

II. Strategieën voor transformatie

De markt verknopen

Groene lobben

Wijklussen

Over het creëren van verbindingen

De grote markt staat niet op zichzelf. Het marktplein is het zwaartepunt van de landschappelijke en mobiliteitsnetwerken van de stad Sint-Niklaas en omgeving. Het project tracht de markt met de huidige en toekomstige netwerken op een slimme manier te verknopen en met het ontwerp bestaande ambities en positieve ontwikkelingen te versterken.

De groene lobben

De stad heeft met het 'lobbenplan' de intentie geformuleerd om bestaande groene hoofdstructuren verder uit te bouwen en vanuit de rand tot in het hart van de stad door te ontwikkelen. Het voorliggende ontwerp voor de 'groene markt' kan dit streven naar een samenhangende lobbenstructuur een stevige boost geven. Uitgaand van de bomenrand rond het marktplein zal de ontwikkeling ook in tegenrichting op gang worden gebracht: zoals bij een spoorlijn wordt de verbinding sneller gerealiseerd als men vanuit de twee kanten naar elkaar toe werkt. Dit geeft een duidelijk signaal en impuls aan een structurele vergroening van Sint-Niklaas, niet alleen van de markt zelf, maar van heel de stad.

De verkeerslussen

Het verkeersplan formuleert duidelijk de doelstelling doorgaand verkeer door het stadscentrum te verminderen en op termijn zelfs te weren. De Markt is vandaag de draaischijf van verschillende mobiliteitsstromen (auto, OV, fiets). De ondergrondse parkeergarage trekt bovendien veel verkeer aan. Binnen het concept van de verkeerslussen die het centrum en de wijken bereikbaar houden, maar doorgaand verkeer te ontmoedigen, is de markt hét sleutelement. Het idee erachter is om aan iedere lus op een slimme manier parkings te verbinden. Op sommige lussen bestaan deze parkings al, op andere moeten deze nog gerealiseerd worden. Door aan de noordelijke lussen op de juiste plekken net iets verder van de markt parkings te realiseren, vervalt de noodzaak de parkeergarage onder de markt van dure extra inritten te voorzien en kan toch doorgaand verkeer vermeden worden. De parkeercapaciteit onder de markt zelf kan gereduceerd en op termijn misschien zelf opgeheven worden. Door geen geld meer onder de grond te stoppen om een aflopende zaak (een auto gedomineerd stadshart) te faciliteren, besparen we geld dat we beter aan het oppervlak kunnen investeren in een aantrekkelijke publiek ruimte.

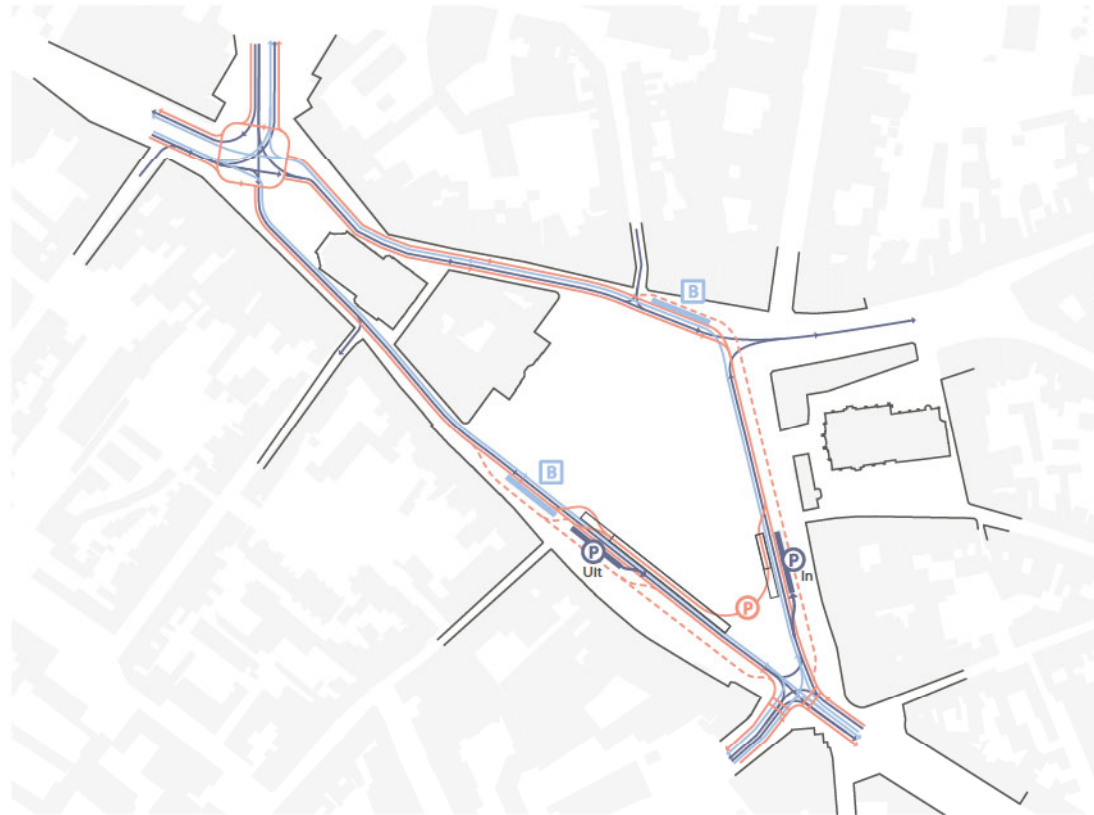
Modale knip, Turnhout

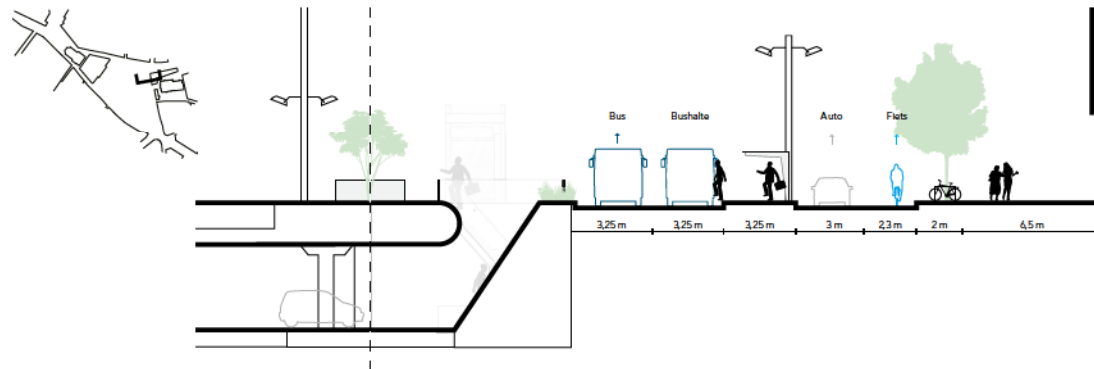
Ile de Nantes

II. Strategieën voor transformatie

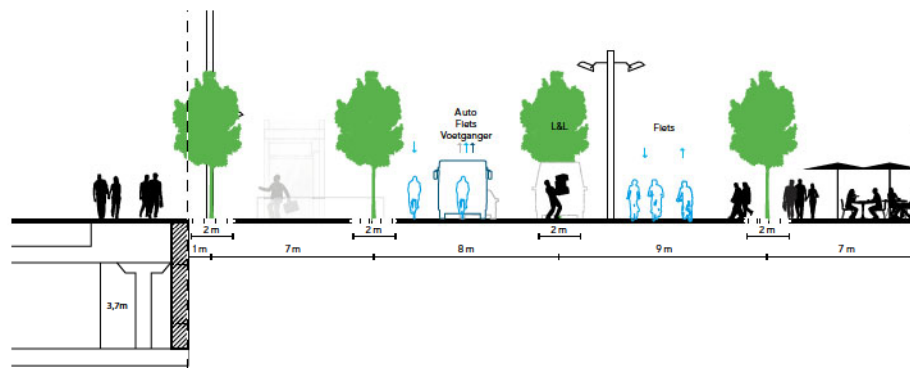
Delen, niet op-delen

Voorstel verkeerscirculatie per vervoersmodi

Huidige situatie Grote Markt en Parkstraat

Onwerpvorstel Grote Markt en Parkstraat

- Fiets
- OV
- Auto
- OV & fiets
- OV & auto
- OV & fiets & auto
- In-/uitrit parkeergarage
- Bushalte
- Fietsenstalling

Place Centrale, Martigny

Slovenska street, Ljubljana

Over het delen van ruimte

Het beeld van de Grote Markt wordt vandaag bepaald door mobiliteit en evenementen. Het intensieve en diverse gebruik is een grote kwaliteit. Vandaag echter heeft iedere vervoersmodus en activiteit een eigen, toebedeelde ruimte: terrassen, stoepen, fietspaden, rijbanen, busbanen groenstroken en het kale binnenplein zijn allemaal fysiek of door materialisatie gescheiden en ontworpen voor één specifiek gebruik. Dit resulteert in een opeenvolging van barrières die het binnenplein isoleren van de gevelwanden en hun (commerciële) invulling. De uitdaging is de ruimte slimmer te delen, met meer synergiën tussen de verschillende gebruiksvormen, dus meer levenskwaliteit, maar ook efficiënter ruimtegebruik.

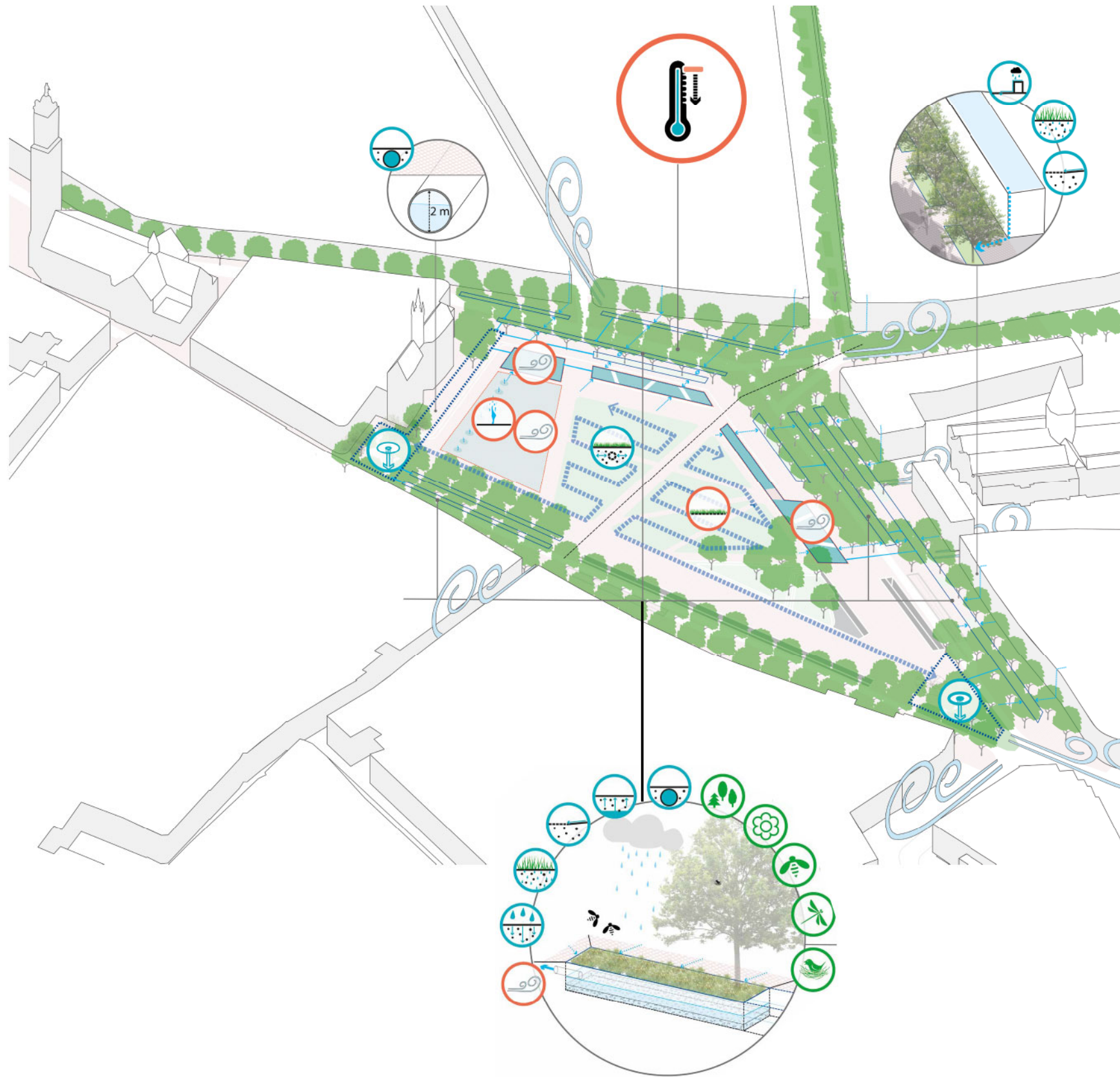
Het gaat daarbij om een herverdeling van de beschikbare ruimte: van passieve (gemotoriseerd verkeer en openbaar vervoer) naar actieve (fiets en voet) mobiliteit. De herinrichting van de Grote Markt kan het kantelmoment worden in een modal-shift naar meer voetgangers en fietsers in de binnenstad en minder auto's: van een auto-gedomineerde ruimte naar ruimte voor de mens.

Dit heeft invloed op het ontwerp van de ruimte voor het verkeer. Het ontwerp brengt zo min mogelijk fysieke scheiding tussen de verschillende vervoerswijzen en de andere gebruiksvormen aan. Onder een groene canopée van bomen wordt één multifunctionele, hoogwaardige ruimte gecreëerd. De bomenrijen definiëren, zoals bij een boulevard, subtiel zones voor verschillende gebruikers. De hele markt krijgt de status van een 'shared space'. Voetgangers en fietsers mogen zich overal bewegen en krijgen letterlijk voorrang. De auto is toegestaan, maar is te gast. Het maaiveld is barrièrevrij, zonder boordstenen en andere obstakels, in een bestratingsmateriaal van gevel tot gevel uitgevoerd. Uitzondering is de busbaan die onderscheidend visueel of tactiel gematerialiseerd is, om bv. voor slechtziende de zone aan te duiden waar men een bus kan tegen komen.

Toewerken naar mobiliteitsverandering betekent ook stapsgewijs minder parkeren direct op en onder de markt. Auto's in grote getallen tot in het hart van de stad lokken, met alle negatieve effecten ervan, is niet meer van deze tijd. Bezoekers van de binnenstad moeten door attractieve alternatieven ertoe verleid worden vroeger uit of over te stappen, of meteen met het OV of de fiets naar de binnenstad te komen. De parkeergarage kan dus geleidelijk aan worden omgebouwd tot fietsenstalling en andere functies.

II. Strategieën voor transformatie

De groene markt als klimaatmachine

Tasinge plads, Kopenhagen

Water als aantrekkelijk speelelement en verkoeling voor de stad

Groene hemelwaterinfiltratiestroken en piekberging

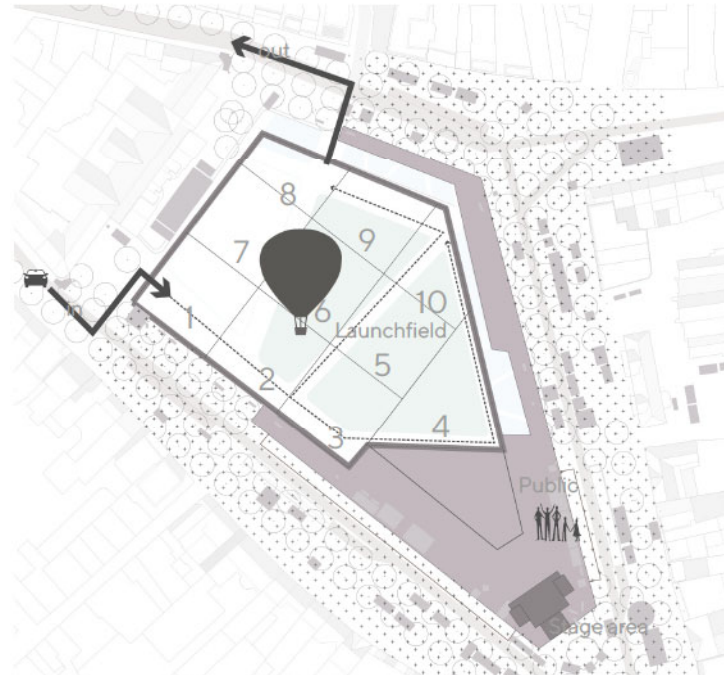
Over het stedelijk metabolisme

Steden overal in Europa zullen de komende decennia geconfronteerd worden met grote ecologische en klimatologische uitdagingen. Sint-Niklaas zal hierop geen uitzondering zijn. Daarom zet "GROENE MARKT" in op een systemische en integrale langetermijnstrategie waarbij de markt als klimaatmachine voor de stad wordt ingezet. Hierin levert de markt verschillende ecosysteemdiensten aan de stad om deze leefbaar te houden, flexibel en weerbaar te maken. Er is ingezet op het bestrijden van het stedelijk hitte-eiland-effect. Zo is waar verharding noodzakelijk is koeling gegeven door de schaduw van bomen of door water in te zetten. Het groen vangt fijnstof en brengt mensen in contact met de natuur. Door te koelen in het publiek domein hoeven winkeliers minder energie te verbruiken voor koeling in de zomer.

Het groen maken van deze plek in de stad is niet evident. Vermoedelijk wordt er water onttrokken rond de parkeerkelder om wateroverlast te voorkomen. Hierdoor loopt beplanting de kans te verdrogen in lange perioden van droogte. Infiltreren zou ongunstig en problematisch kunnen zijn voor de ondergrondse parking. Deze plek groen maken, vraagt daarom een innovatief watersysteem. Zo wordt voorgesteld om het water van de daken rechtstreeks aan te sluiten op ondergrondse buffersystemen waarop de bomen geplant worden. Hierdoor kan de waterbehoefte van de bomen gelijkmatig voorzien worden en tegelijkertijd het rioolstelsel ontzien worden van pieken. De groen-blauwe waterrand kan tevens ingezet worden voor piekberging en als koelelement. Om de grasmat in topconditie te houden kan een schijnwatertafel worden gecreëerd door een kleilaagje toe te voegen in de bodem die infiltratie beperkt. In deze schijnwatertafel kan een drainagestelsel worden voorzien die tevens omgekeerd als irrigatiesysteem dienst kan doen. Een stukje innovatie uit de sportwereld en precisielandbouw. Twee ondergrondse buffers reguleren het hele systeem. Zij sparen water voor droge periodes, zodat dit hergebruikt kan worden.

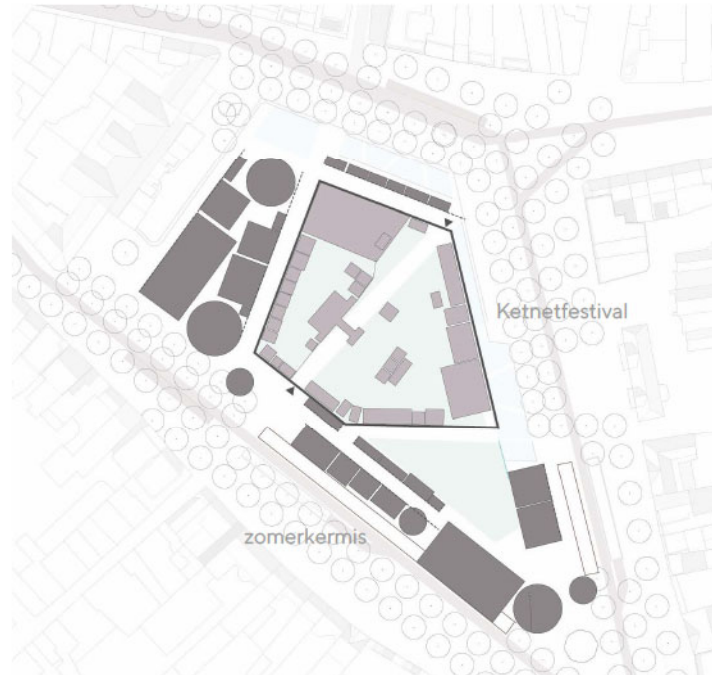
II. Strategieën voor transformatie

Meer ruimtelijke kwaliteit = meer omzet

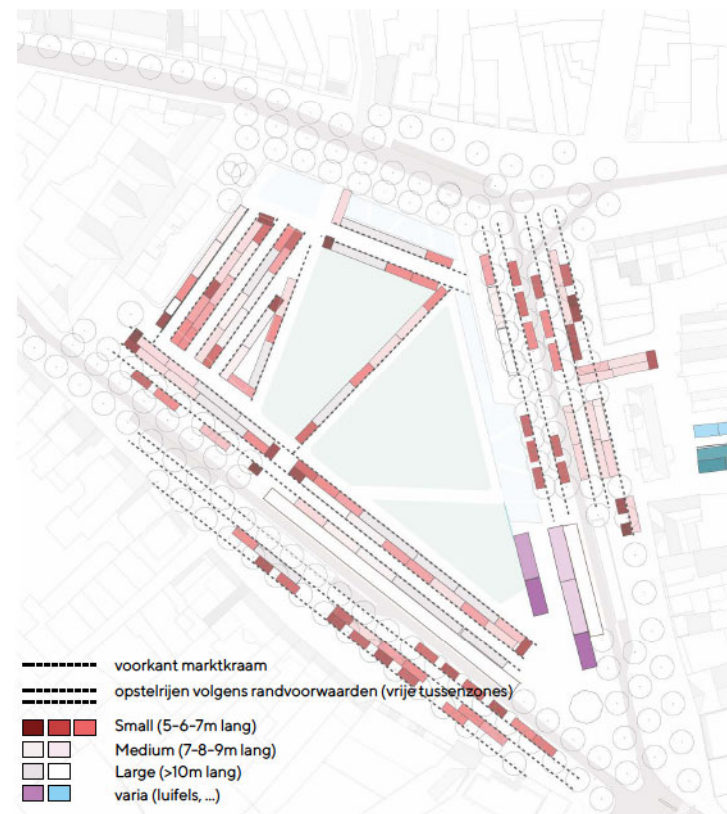
Binnen het voorstel passen eenvoudig 9 opstijplekken, een 10de is mogelijk. De paden dienen als aan- en afrijroutes voor de 4*4wagens zodoende is het niet nodig deze op het gras rijden. Elke opstijplek is hierbij eenvoudig bereikbaar via verharding. De brede verblijfsruimte gekoppeld aan de waterrand dient als public area waar er vrij zicht is op het opstijgen; het hoofdpodium kan in de zuidelijke punt een plek krijgen. Binnen de rand eromheen passen de overige kramen, voorzieningen.

Setting evenement Vredesfeesten

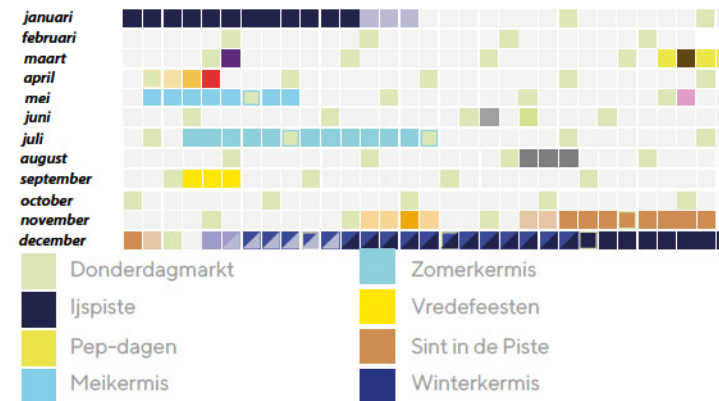

De zomerkermis heeft een vergelijkbare opzet als de Mei- en winterkermis. Het ontwerpvoorstel geeft de mogelijkheid om de totale kermis op het te plaatsen op het voorplein bij het stadhuis en de verhardingsstrips omheen het groene midden. Het groene veld blijft zo toegankelijk. Wanneer er in de zomer festivals-filmprojecten-concerten gegeven kunnen worden kunnen deze plaatsvinden op de centrale grasvelden. Het is immers veel fijner om liggend op het gras naar muziek te luisteren. Ook hier is het door de strategische ligging en breedte van de hoofdverbindingen mogelijk om de evenementen hier vandaan op te bouwen.

Setting evenement Zomerkermis icm Ketnetfestival

Setting wekelijkse Donderdagmarkt

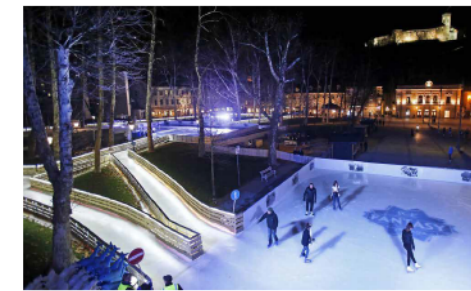
Een unieke setting voor de markt met een directe meerwaarde voor horeca

Filmavonden in Park de La Villette

Ballonfeesten Joure op gras

Ijspiste Lubljana gebruikt de context als unieke setting

Wintermark Bryant Park New York

Intiemere setting markt

Over de versterking van de lokale economie

Er gebeurt van alles op de Grote Markt (wekelijkse markt, diverse kermissen, Vredesfeesten, Ketnetfestival, Sint-in-de-Piste, ijsbaan, etc), maar de synergie-effecten met de lokale handel en horeca kunnen beter. De markt keert bijvoorbeeld letterlijk zijn rug naar de lokale horeca en de detailhandel. Deze zijn wederom door rijbaan, busbaan, fietsstrook en de parkeersluif van de open ruimte van de markt gescheiden. Er zijn nauwelijks bomen om eronder gezellige terrassen te plaatsen. Het plein is leeg en weinig uitnodigend. Een aantrekkelijk publiek domein zal mensen uitnodigen langer te verblijven en de lokale middenstand grondiger te ontdekken. Dit bereik je door een betere ruimtelijke organisatie. De kunst bestaat erin een goede balans te vinden tussen bereikbaarheid - leefbaarheid, en tussen commercieel en niet commercieel gebruikt. Ook tijdens de markt of de kermis moeten er voldoende, aangename verblijfsruimtes blijven om te flaneren, te spelen of gewoon wat uit te rusten.

Een goed ruimtelijk ontwerp kan dit faciliteren. Het bomengrid in de randen is zo ontworpen dat de marktkramen rug aan rug kunnen staan, met de voorkant naar de gevels en verblijfsruimten. In toekomst is er meer ruimte in de randen voor terrassen, indirect contact met het groen en het water. Het groene midden van de markt is zo ontworpen dat de kermisattracties vanuit de verharde wegen kunnen worden opgebouwd en voor de bezoekers worden ontsloten. De Vredesfeesten en de Sint-in-de-Piste blijven in de mogelijk, maar hypothekeren niet meer zoals vandaag door de leegte en verharding andere gebruiksopties gedurende de rest van het jaar. Door een slimme inrichting wordt het economische potentieel van de Grote Markt versterkt en blijft er ruimte voor verblijf, flaneren en spel. Het voorstel faciliteert de huidige evenementen, maar nodigt uit met een wisselende context voor bijzondere settings en gevarieerdere evenementen in de toekomst.

Verder liggen er mogelijkheden om lokale ondernemers en sociale structuren te versterken door keuzes tijdens ontwerp en uitvoering. In het kader van de mogelijkheden van de openbare aanbesteding van de werken.

II. Strategieën voor transformatie

Een frugale schoonheid

Park Belle-Vue, Leuven

Place Dumon, Brussel

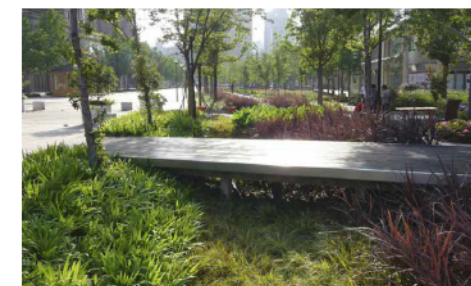

Over de esthetiek

De veranderingen die op het vlak van ecologie, mobiliteit en economie op Sint-Niklaas afkomen, zijn enorm. Dit betekent ook vergaande veranderingen in hoe de publieke ruimte in toekomst eruit zal gaan zien. Er is dus niet alleen vraag naar een ander wijze van functioneren, maar ook vraag naar een ander 'look and feel' van de Grote Markt. Een hoogwaardige en coherente vormgeving creëert niet alleen schoonheid, maar bevordert ook de acceptatie van de transitie naar een meer duurzaam, inclusief en intergenerationeel gebruik van de publieke ruimte.

Warme materialen met een mooi verouderingsproces

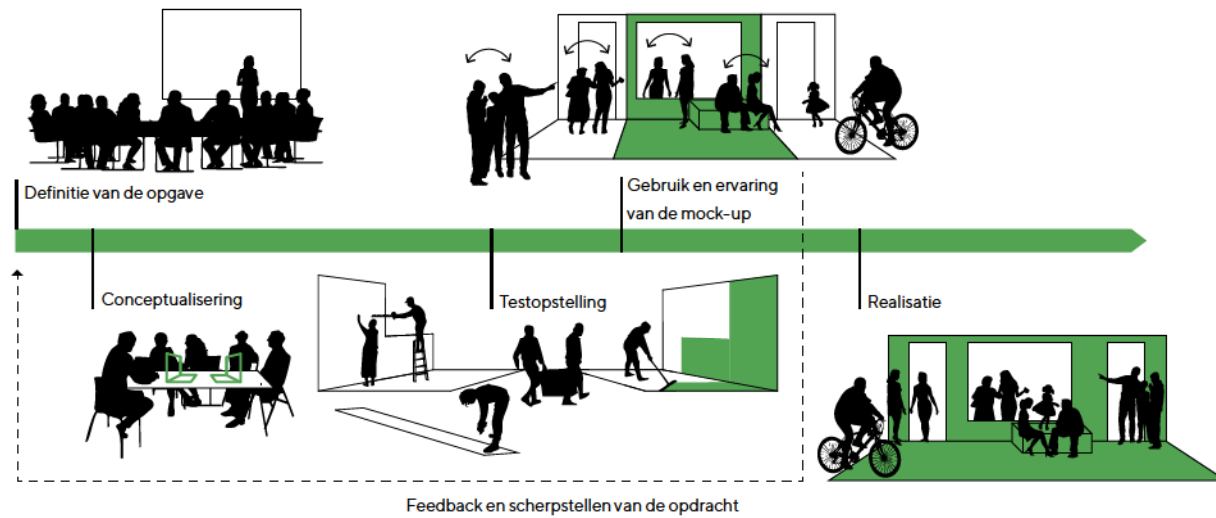
Verfijnde beplanting

Een belangrijke en emblematische plek in de stad als de Grote Markt is echter geen consumptiegoed dat om de paar jaar wordt vervangen. De herinrichting moet daarom niet modieus zijn, maar decennialang mee gaan en zich kunnen aanpassen aan toekomstige ontwikkelingen. Het feit dat de laatste herinrichting amper anderhalf decennium oud is, onderstreept de verantwoordelijkheid van de ontwerper om het dit keer goed te doen. Het doel is een veerkrachtig ontwerp, zonder overbodige opsmuk, maar met tijdloze hoofdstructuren, en specifieke plekken (de rand, het grasveld, de verzonken tuin) met hun eigen kwaliteiten en karakter, die kan evolueren. Het ontwerp voor de Grote Markt creëert een goed leesbare, openbare ruimte, die niet bepaald wordt door één vervoerswijze of het formaat van bepaalde evenementen. Het creëert een duidelijk ruimtelijk kader dat op verschillende manieren gebruikt en met leven gevuld kan worden.

De belangrijkste elementen zijn de maaiveldbestrating, de beplating en het water: Het materiaal voor het maaiveld sluit aan bij het stadscentrum. We stellen in gebakken kleiklinkers van gevel tot gevel voor, zoals voorzien voor het hele stadscentrum. Deze zullen we mengen met de huidige kleiklinkers op de markt. Bijzonder aandacht zal gaan naar de keuze van de bomen in de rand van het plein. Sleutelbegrippen in de assortimentssamenstelling zijn biodiversiteit, robuustheid, aantrekkelijkheid voor insecten, vlinders en vogels. Bestaande klinkers, beplanting, banken, verlichting, fietsenrekken, maar ook de bushaltes en de luifels worden zoveel als mogelijk hergebruikt en in het nieuwe ontwerp geïntegreerd. Het gaat erom de bestaande intrinsieke kwaliteiten van de grote markt ten opzichte van functie, ruimte en materiaal te begrijpen en te versterken.

II. Strategieën voor transformatie

Veranderingen laten voelen

Procesopbouw voor aanleg van een mock-up

Mock-up groene rand

Over de participatie

Hoewel de Grote Markt van Sint-Niklaas bekend is in heel Vlaanderen, kijken de inwoners zelf met gemengde gevoelens naar hun markt. Het is vandaag immers een heel harde, grote open ruimte vooral gericht op grote evenementen en de wagen. Met de herinrichting wil de stad van de Grote Markt opnieuw een aantrekkelijke verblijfs- en ontmoetingsplaats maken voor iedereen. Dit vraagt om een radicale verandering. De markt moet immers een plek worden waar niet alleen ruimte is voor evenementen, maar waar de menselijke schaal wordt geïntroduceerd, met ruimte voor ontmoeting en spel, groen, sociale interactie, verblijf en activiteiten. Om dit transformatieproces tot een succes te maken is het essentieel de bewoners en gebruikers zo veel mogelijk op de juiste momenten erbij te betrekken.

Het ideale straatprofiel, Genk

Superblock Barcelona

Miera Iela Riga

Op de Grote Markt komen heel wat functies en gebruikers samen. Mensen met verschillende noden en wensen. Op het eerste zicht staan verschillende actoren soms lijnrecht tegenover elkaar. Wanneer echter gekeken wordt naar onderliggende belangen, liggen deze vaak al wat minder ver uit elkaar. De organisatoren van de jaarlijkse Vredefeesten zouden bv. tegen de herinrichting met meer groen op de Markt kunnen zijn, uit vrees dat er minder ballonnen gelijktijdig kunnen opstijgen, of dat ze er met de wagen niet meer mogen komen. Deze bedenkingen kunnen uitgeklaard worden in een open gesprek met de betrokkenen door feitelijk aan te tonen dat capaciteit en toegankelijkheid gewaarborgd blijven. Door te kijken naar de achterliggende belangen kunnen tegengestelde posities overstegen worden.

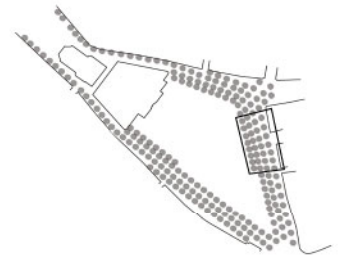
Bij transformatieprocessen is het aanspreken van de ratio alleen echter niet voldoende. Het gaat over het gevoel dat de mensen hierbij hebben. Dit is meestal negatief en gebaseerd op een irrationele angst voor verandering. Dit ondanks het feit dat nadat een verandering volbracht is en het resultaat zicht- en ervaarbaar, het merendeel van de mensen er achteraf positief tegenover staat. Het gaat dus erom de meerwaarde van de beoogde toekomst zo vroeg als mogelijk in het proces direct en persoonlijk aan de mensen te laten proeven. Het werken met een tijdelijke installatie of proefopstelling is een goede strategie de beoogde verandering positief ervaarbaar te maken en vooroordelen door persoonlijke beleving te ontcrachten.

III. De lijst

Een genereus gedeeld en groen kader

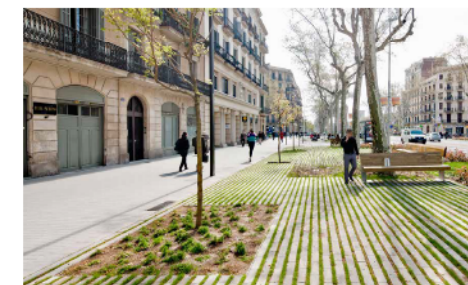
Detail de lijst ter hoogte van Sint-Nicolaasplein schaal 1/500

Ontspannen terrassen in een groene rand

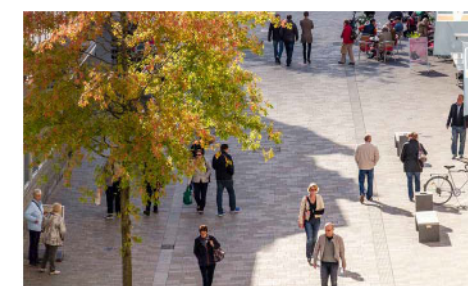
Bryant Park New York

Groene strips voor verblijf en regenwater infiltratie

Hoogwaardige vloer met gemengd gebruik

Hoogwaardige vloer met gemengd gebruik

De grote schaal van de markt is een zegen in het centrale gedeelte. Voor de randen en plinten wordt juist een menselijke schaal geïntroduceerd door een grid van bomen te integreren. Deze bomen geven schaduw, vormen een natuurlijke luifel en geven hierdoor een meer besloten en intiem karakter als tegenhanger van de grote open ruimte.

Onder dit grid van bomen ligt een hoogwaardige vloer van gebakken kleiklinkers, typerend voor de binnenstad van Sint-Niklaas. Deze vloer maakt een zeer intensief en gevarieerd gebruik mogelijk in de randen. Ze wordt gebruikt als uitstalruimte voor winkels, terrassen vinden hier hun plaats, maar ook de donderdagmarkt en verschillende evenementen maken gebruik van deze vloer. De vloer straalt een éénduidige identiteit uit, maar transformeert even gemakkelijk naar een fietszone of buszone door een andere detaillering van het publiek domein.

Het bomengrid is zeer verfijnt. Het grid is opgebouwd in radialen die als vertrekpunt starten waar de Collegestraat, Houtbriel en Apostelstraat samenkomen aan de zuidzijde van het plein ter hoogte van de Nieuwstraat. Hierdoor opent het grid zich volledig als men vanuit de Nieuwstraat de markt op wandelt. Hierdoor zijn de gevels rond het plein goed zichtbaar vanaf dit punt. Voor een goede oriëntatie op de markt worden bij entrees van straten "markeerbomen" gebruikt. Bomen met bijvoorbeeld een bijzondere bloeiwijze, kleur, of herfstverkleuring. Het grid opent zich om waardevolle gebouwen te tonen zoals het Stadhuis of de Cipierage. Het grid is daarnaast zo doordacht dat de nodige infrastructuur en de donderdagmarkt probleemloos kunnen worden opgenomen tussen de bomen.

Om extra en aangename verblijfszones te creëren in de rand, worden "strips" voorzien van bloementuinen met zitgelegenheden. Deze "groene strips" zorgen er tegelijkertijd voor dat het regenwater bij piekbuien snel kan infiltreren richting de ondergrondse bufferinstallaties die de bomen van water voorzien in de wortelzone.

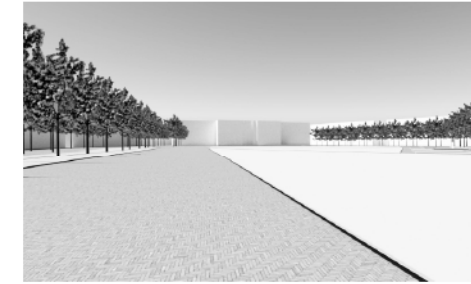
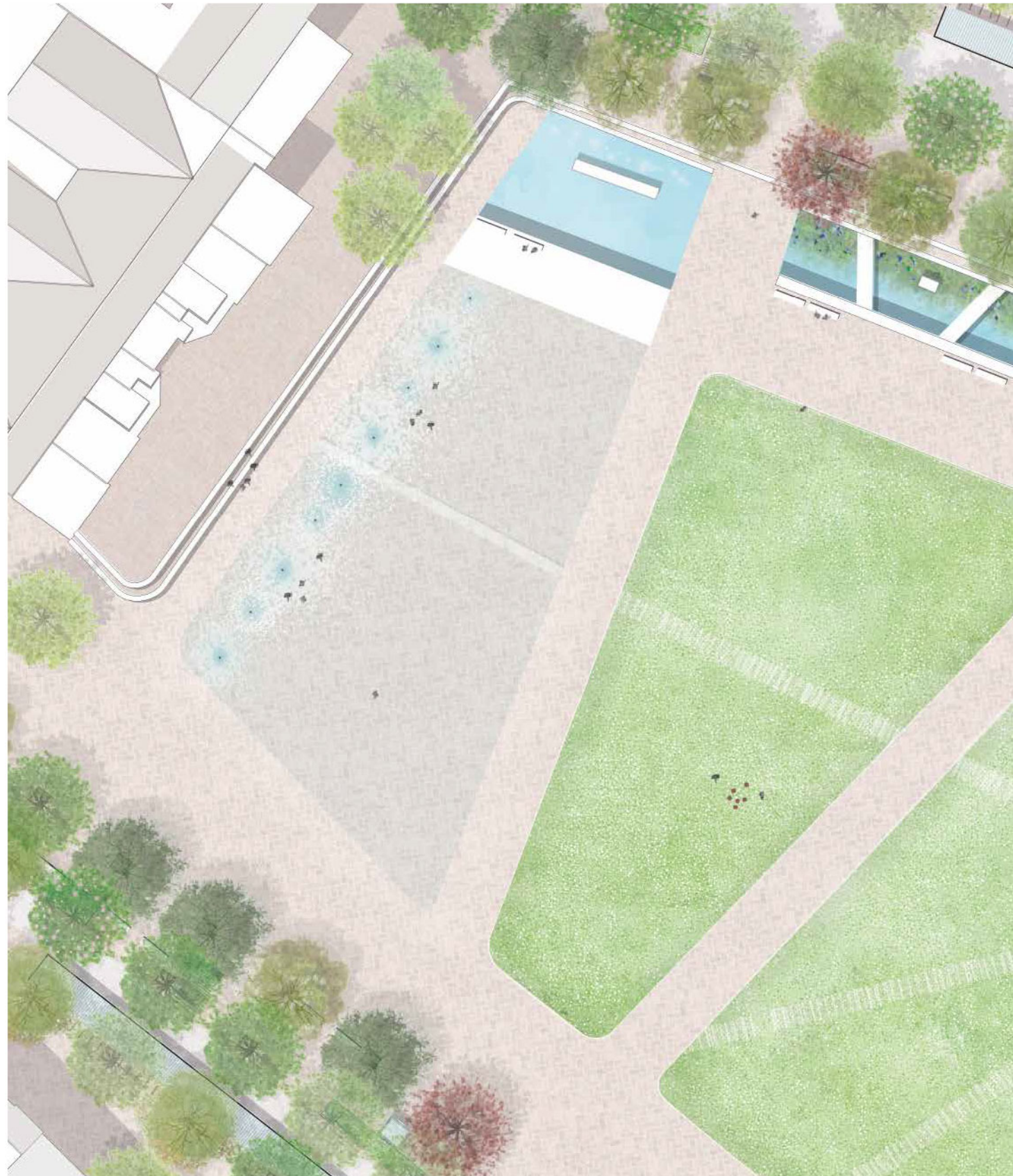
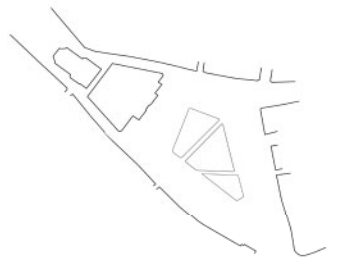
III. De lijst

Zicht onder het bomendak op de gedeelde ruimte met terrassen, wandel-en fietszone, ruimte voor openbaar vervoer en groene strips voor verblijf en regenwaterinfiltratie.

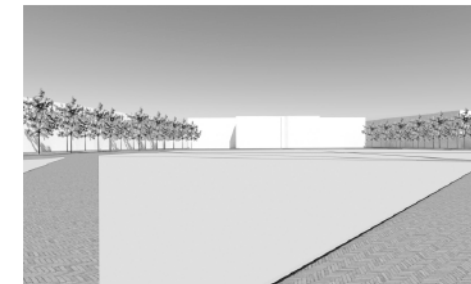

III. Het groene plein

Een ademruimte voor de stad

Ademruimte voor de stad

Ademruimte voor de stad

Verbijzondering voor het stadhuis

Waterspiegel - speelelement - stedelijk voorplein

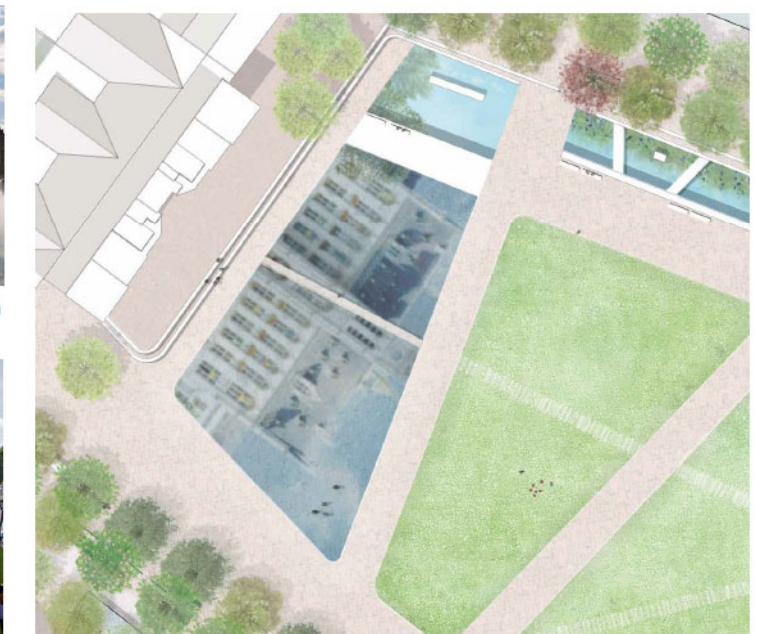

Multifunctionele ruimte

Als tegenhanger van de meer besloten en kleinschaligere rand met bomen is er de grote centrale open ruimte. Het behoud van deze open ruimte midden in de stad staat buiten kijf, het is de ademruimte van de stad. De essentie van deze ruimte wordt bepaald door de toevoeging van het grote centrale grasveld. Een uitnodigend podium voor de stad met zeer diverse gebruiksmogelijkheden. De ruimte straalt door haar trefzekere lijnen en grootschalige ingrepen een zekere monumentaliteit uit, complementair en waardig aan het stadhuis, de cipierage en de statige herenhuizen in de rand. Toch zorgt de materialiteit, natuurlijkheid van het gras en de detaillering ook in deze hoofdruimte voor een zekere menselijke schaal. Deze indrukwekkende open ruimte wordt omzoomd door een brede zone van verharding en een groen-blauwe zone die de schakel is tussen de centrale ruimte en de bomenrand richting de gevels. De verharding rond het gras inclusief de paden over het grasveld zijn als het ware de "ontginningslijnen" van deze gebruikruimte.

Rond het veld kunnen de meeste evenementen op een verharde ondergrond opgebouwd worden. Daarnaast kunnen de paden over het veld door hun strategische ligging en breedte gebruikt worden om evenementen op te bouwen.

Het waterplein voor het stadhuis transformeert gemakkelijk tot evenementen- en marktvloer.

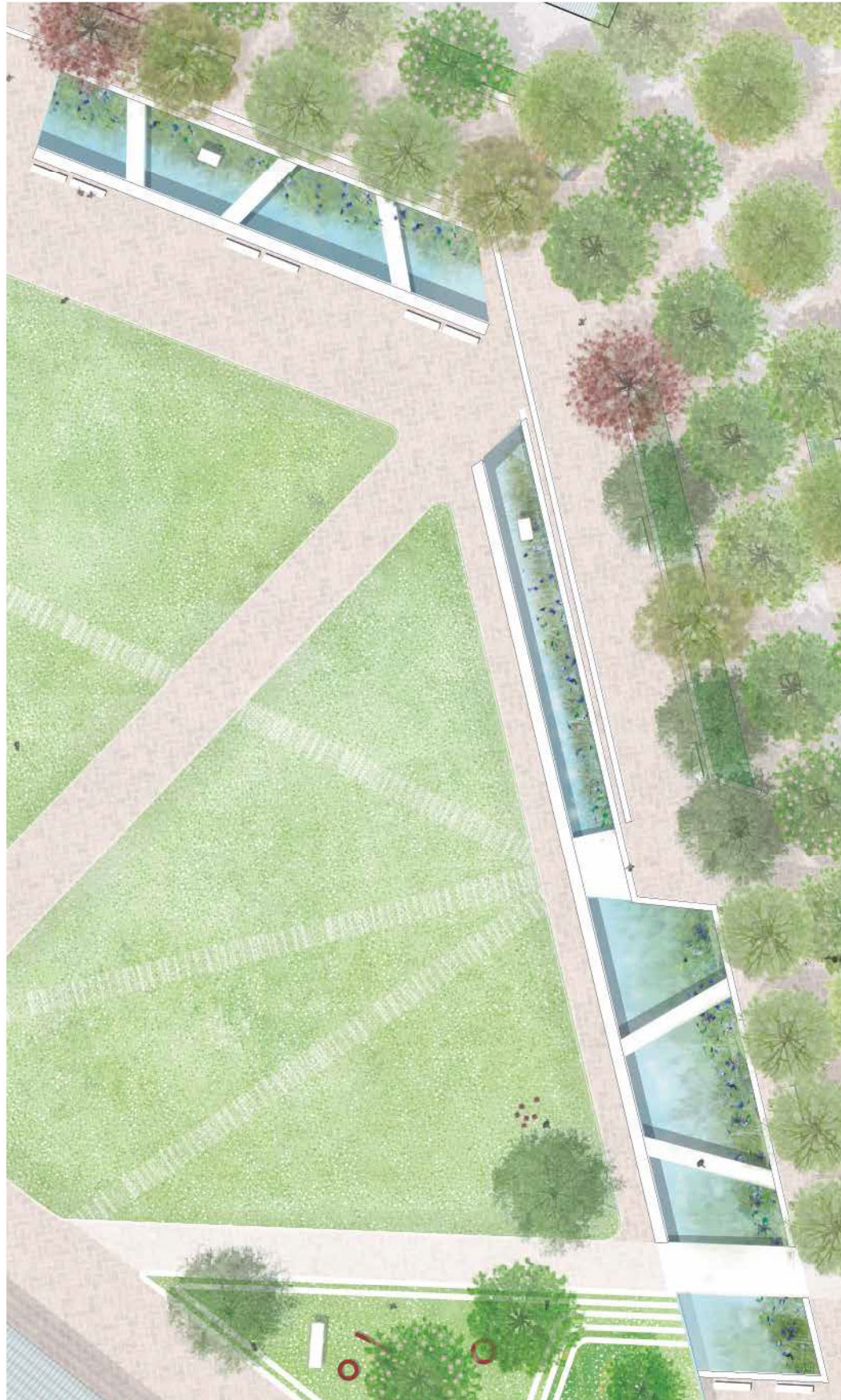

Soms water soms verharding afhankelijk van de noden van het plein

III. Een waardig voorplein voor het Stadshuis

III. De (hemel)waterrand

Om een klimaat robuust binnenstedelijk plein te bekomen wordt ingezet op een adaptief maar ook aantrekkelijk watersysteem. De groen-blauwe tussenzone, gelegen tussen de bomenrand en het centrale deel, geeft het plein een eigen identiteit. De gekozen vorm refereert naar de oude driesstructuur met walgracht die vroeger voor het bleken diende. Vandaag dient hij vooral als klimaatregulator en speelelement. De rand is verfijnt en reageert op de context van een specifieke locatie. Ze transformeert naar een waardig voorplein van het stadhuis als spiegelvijver en fonteincomplex. Terwijl het element aan de zijde van de oude cipierage een zwemvijver zou kunnen worden.

De zone werkt tegelijkertijd als piekberging, koeling voor de stad en geeft de stadsecologie een impuls doordat zij deels beplant is met aantrekkelijke bloeiende waterplanten.

III. De (hemel)waterrand

Zicht over het centrale veld en de groen-blauwe (hemel)waterrand

III. Plekken en sfeer

Verzonken tuin

Emile Braunplein Gent

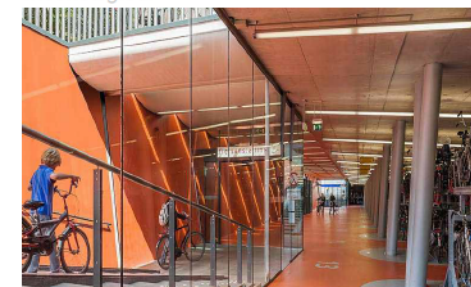
Stadsprogramma in 2 niveaus

Tredes verzonken tuin

Fietsenstalling Station Haarlem trap met fietsgleuf

Open en transparant

In de zuidoostelijke hoek van het plein, ter hoogte van de Parklaan, zakt het grasveld tot aan het vloerniveau van de parkeerkelder. Hier wordt op een poëtische manier de onderwereld van de parkeerkelder met de activiteitenweide bovengronds verzoend. Het is de eerste aanzet van een transformatie van de ondergrondse autoparkeerkelder naar een duurzamere invulling. De parkeerkelder wordt opengewerkt waardoor er veel daglicht kan invallen. Dit schept condities voor nieuwe gebruiksvormen zoals een bar of coffiehuis gecombineerd met een overdekte fietsenstalling.

De fietsenstalling wordt met een nieuwe zachte fietshelling goed toegankelijk gemaakt. Aan de nieuwe plint van de parkeerkelder ontstaat een intieme en serene verzonken parkruimte, een besloten tuin waar een luw terrasje aanwezig is. Het is een verborgen en kleinschalig pareltje op de markt.

